ԺԷ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4366 — 3/16 ՅՈՒԼԻՍ 1900 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ — 19 ԷՊԻՊԻ ԷՎՎԷԼ 1318 — ԺԷ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 4366

درعليه‌ده غلطه (آره‌ولك) غزته‌سی اداره‌خانه‌سنه

ՊՈԼԻՍ Ղալաթիա, Նորատունկեան Խան

Les annonces sont reçues
à la Direction du Journal "AREVELK,,
Galata, CONSTANTINOPLE.

Նամակ կամ որեւէ գրութիւն պէտք է ուղղել
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԹԵՐԹԻ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

20 ՓԱՐԱՆԻՍ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Ազգային, Գրական եւ Քաղաքական

20 ՓԱՐԱՆԻՍ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պղտոյ եւ զուտանիերու համար տարեկան	140	Ղրշ
» » » վեցամսեայ	70	»
» » » եռամսեայ	40	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	40	Ֆրանկ
» » » վեցամսեայ	20	»

Դրամի փոխարէն փոստայի փուլ կ'ընդունուի, 115 դրուշի փուլը 100 դրուշի հաշուով:

Տեղական թղթատարի ծախքը բաժանորդաց կը վերաբերի:

Ծանուցմանց համար պէտք է դիմել ուղղակի խմբագրատուն:

ԱՆԳԼԻԱ

ԵՒ ՀԱՐԱՒ-ԱՓՐԻԿԷ

Մեր շաբաթի թիւով հրատարակեցինք հեռագիր մը Ծանուցանող թէ Պոթա զօրավարը գունն ճակատամարտէ մը ետքը, գրաւեր է Նիթրայոյի կիրճը և մեծ կորուստներ պատճառեր է Անգլիացիներուն։ Քանի մը թերագրեներ, ամբողջ հեծելազունդ մը և հարիւր հոգի գերի ինկեր են Պոէրներուն ձեռքը Լայլն։

Այս լուրը զմեզ չիզարմացներ այնպիսի երկրէ մը գալով որ դեռ քիչ ատեն առաջ անկախ էր և հիմա անդառնալի կերպով Անգլիոյ թագին կցուած գաղթավայր մըն է։ Ինչպէս որ Ռուսպա մէջ, որուն նուաճումը երկար ամիսներ առաջ տեղի ունեցաւ Մեացեալ նահանգներու կողմէ, տակաւին պարբերական հրեաներ տեղի կ'ունենան բնիկներուն և տիրող զօրքերուն միջև, խիստ բնական է որ, մանաւանդ երբ դեռ հոգեկոյս հանրապետութեանց նախագահ Քրիւկէր և Շեթայն անձնատուր չեն եղած, պարբերական ճակատամարտներ տեղի ունենան նաեւ ի Թրանսվալ։

Բայց այդ մասնակի և յուսահատական պայքարները որոնք օրհասական մը վերջին ջղաձգական ցնցումներուն և մարելու մօտ կանթեղի մը արձակած խարտսիկ լոյսին կը նմանին, նշանախէց մը անգամ չեն կրնար փոխել հարաւ-ափրիկեան հանրապետութեանց անկախ ազգերու ճարքին գծելու մասին Անգլիոյ որոշած և գործադրած ծրագրին, ծրագիր մը որ արդէն կատարուած իրողութեանց կարգը դասուած կրնայ նկատուիլ։

Ինչ հրաշք կրնայ գործել Պոէր խերճ լուսն Պոթա զօրավարը իր 7000 զօրքով և 17 թնդանօթներով որոց թիւը իր վերջին յաղթութեամբ 19 ի բարձրացած կ'ըլլայ։ Ինչ կարող է ընել այլ եւս Քրիւկէր նախագահը եթէ ոչ անկեալ փառքի մը ապնծանքը ազդել և առաքինի ու պարտասանուց կանոնք ծերոյկի մը նկատմամբ արժանավայել կարեկցութեան զգացում մը յառաջ բերել ամենուքեք։ Ինչ բանի կը զօրէ Շեթայն ամուսնակորոյս նախագահը որ Թափառական Հրեային նման լեռնէ լեռ, ձորէ ձոր կը պարտաւորի փոխադրել իր անկեալ փառքը։

Երբ թուով Պոէր ժողովուրդին հաւասար յաղթական բանակ մը երկու հանրապետութիւնները իսպառ նուաճած է, երբ արդէն այդ հանրապետութեանց մայրաքաղաքները այլ եւս հանդարտած ամէնոք հոն իր դործով կը զբաղի, երբ գործատեղիները և կրպակները, վերջապէս մարդկային գործունէութեան իրաքանչիւր ճիւղը, իր սովորական ընթացքը կը շարունակեն հոն, անդին, հեռուն, լեռներու և կիրճերու մէջ, Պոէր հերոսներու իրենց կորուսած անկախութիւնը ձեռք ձգելու համար թափած յուսահատական և գեղարդոյն ճիգը դժբաղդաբար ոչ է գործնական արդիւնք մը չի կրնար ունենալ։

Ինչպէս որ դեռ Անկլո-Պոէր պատերազմը չի ծաղած կը գուշակէինք, այդ պատերազմը, իբր տնտեսական և ընկերաբանական օրինաց բնական պահանջը, անխուսափելի, պարտ էր նոյնքան բնականաբար Պոէրներու պարտութեամբ և Անգլիոյ յաղթութեամբ վերջանալ։

Դէպքերը ամէն կերպով հաստատեցին մեր դուշակութիւնները զոր պատմական, մանաւանդ ընկերաբանական իրողութեանց և օրէնքներու վրայ հեստուած առաջին ակնարկով մը իսկ դիւրին էր ընել արդէն։

Ուստի պէտք չէ հեռագիրներու Պոէրներու մասնակի յաջողութեան մասին ցաղդ տուած և ապագային տալիք տեղեկութեանց չափէն աւելի կարեւորութիւն տալ։ Ամէն բան աւարտած և անդառնալի կերպով աւարտած է։ Թէև Անկլոպոէր ողբերգութեան վերջին արարուածին վրայ տակաւին վարագոյրը չէ իջած, սակայն միայն թատերական բեմին վրայ է որ դիւցազունները կու գան իրենց վերջին դերը կատարել մինչդեռ իրականութեան աշխարհին մէջ, մանաւանդ պատերազմի դաշտին վրայ, ճշմարիտ դերակատարները ազգերն են և երբ մին պարտի, յօգուտ քաղաքակրթութեան, նուաճել միւսը և նուաճած ալ է, այլ եւս նուաճելոյն հերոսները ուրիշ բան չեն կարող ընել եթէ ոչ ամէնուն, նոյն իսկ իրենց թշնամւոյն, թէեւ յարգալիր սակայն անօգուտ համակրութիւնը շարժել։

Ահա ճիշդ այդ զգացումը յառաջ բերաւ արդէն պոէր պատուիրակութիւնը որուն վերջին անգամ Բարիզի թաղապետական պաշտօնէութեան մէջ արժանացած համակիր ընդունելութեան մասին հեռագիր մը հրատարակած էինք մեր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ։

Արդէն նմանօրինակ պաղատանական ցոյցեր կրնան ըլլալ ի նպաստ Պոէրներու նոյն իսկ Անգլիոյ ոստանին մէջ ուր կը պատրաստուին երթալ չորս ներկայացուցիչներ Հարաւ-Ափրիկէի Հոլանտացւոց դատը պաշտպանելու համար և ո՛վ ըսաւ թէ նոյն իսկ Քրիւկէր և Շեթայն նախագահները իրենց արժանավայել պատիւներով և համակրական քաղցր խօսքերով չպիտի ընդունուին յաղթող պետութեան, Անգլիոյ կողմէ, երբ վերջ ի վերջոյ, ողջ կամ մեռած, իրենց զօրաւոր թշնամւոյն ձեռքը իյնան, ինչպէս որ անտարակոյս ուշ կամ կանուխ պիտի իյնան արդէն։

Այս այսպէս է։ մարդկութիւնը, ընկերական յառաջդիմութիւնը, իրենց որոշ և անսղոք օրէնքները և պահանջները ունին։ Փոքրը մեծին, անկատարը կատարելագործելին տեղի պէտք է տան։ Եւ համակրութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ խղճմտելի լումա մը որ զօրաւորը անզօրին կը նուիրէ և որ բանի մը չի զօրեր սակայն։

Արդէն հարաւ-ափրիկեան հանրապետութեանց վերջնական և անդառնալի կերպով Անգլիոյ կցուած ըլլալուն աւելի պայծառ ապացոյց մը կրնայ գտնուիլ քան թէ սա նշանակելի պարագան, մանաւանդ Անգլիոյ պէս գործնական ոգւոյ տէր և ելմտագէտ ազգի մը համար, թէ Օռանժի հանրապետութեան փոխարութեանց համար որոշեալ տոկոսը և դրամագլխոյ վճարումները այս անգամ ուղղակի Անգլիոյ ելմտական պաշտօնէութեան, Գանձուն, կողմէ տեղի ունեցած են, իբր բուն Անգլիոյ յանձնառութեանց կատարումը։

Զ. Ե.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻՑ

(Թղթակցութիւն «Արեւելքի»)

ԿԱԶԷՎԿ, 10 յունիսի, 1900

Վերջին շաբաթուան փոստը ահա թէ ինչ հետաքրքիր լուրեր և նորութիւններ է բերում մեզ Ռուսաստանից և Կովկասից։

* * *

Անցեալ ամսի 17ին Բագուի նահանգական դատարանում քննվում էր Շամախու հայ լուսաւորչական կոնսիստորիայի գործը ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան հետ՝ Շամախի քաղաքում գտնուած տան սեպհականութեան իրաւունքի մասին։

Կոնսիստորիայի շահերը պաշտպանում էր եղբուեալ հաւատարմատար Ս. Յարութեան խսկ մինիստրութեան կողմից Բագուի ժողովրդական դպրոցների վերատեսուչ Ա. Տիտրովեվսկի։

1898 թուի մարտի 26ի բարձրագոյն հրամանի հրատարակութիւնից յետոյ, կովկասեան ուսումնարանական շրջանը 1898 յունիս 14ին գրաւեց այդ տունը եկեղեցուց, հիմնուելով այն փաստի վրայ, որ յիշեալ տան մէջ տեղաւորվում էր հայ լուսաւորչական դպրոցը, ուրեմն և նա պատկանում էր ուսումնարանին։

Մի շաբաթ փաստերով Յարութեան ապացուցեց որ տունը, որքան էլ նրա մէջ տեղաւորուած լինէր ուսումնարանը, չէր կարող նրա, այդ ուսումնարանի, սեպհականութիւնը լինել քանի որ նա 1854 թուին Ներսէս Ս. Կաթողիկոսի կոնդակով շինուած է որպէս առաջնորդանիստ տուն, և տարիների ընթացքում գտնուել է կոնսիստորիայի բացառիկ իրաւանց տակ։

Նահանգական դատարանը որոշեց վճիռը արձակել մայիսի 26ին։ Այդ օրը դատարանը հետեւեալ վճիռը յայտարարեց։

«Ճանաչել Շամախու կոնսիստորիայի սեպհականութեան իրաւունքը այդ տան վրայ, որ վերցրել էր Նրանից Կովկասի ուսումնարանական շրջանը, յետ վերցնել այդ տունը ուսումնարանական շրջանի ձեռքից, և դնել նրա վրայ բոլոր դատարանական ծախքերը յօգուտ կոնսիստորիայի։»

* * *

Նաւթային շրջանում աշխատող բանուորների համար կայացաւ մի համակրելի որոշում։ Նաւթագործների վերջին ժողովը ձայների ջանչափիչ մեծամասնութեամբ ընդունեց բանուորների պարտադիր ապահովութեան ծրագիրը։ Դա շատ մի խիստ արական մի երեւոյթ է մեր երկրի դեռափիթի արդիւնագործական կեանքի պատմութեան մէջ և մի դեղեցիկ օրինակ է արդիւնագործութեան միւս հիւղերի բանուորների կեանքի բարեկարգութեան համար։

Նաւթային շրջանում աշխատում են մօտ 27 000 բանուորներ, վարպետներ և մանր գործատարներ։ Դրանցից 55-66 %ը Կովկասցիներ են, իսկ մնացածը Ռուսներ և օտարազգիներ։ Ապահովութեան ծրագիրը պէտք է ընդհանուր լինի բոլոր դասակարգի աշխատաւորների համար և պէտք է ամփոփվի իր մէջ բանւորի և նրա ընտանիքի ապահովութեան պարտաւորութիւնը։ Աշխատաւորների թիւը նաւթային շրջանում աստիճանաբար մեծանում է։ Ձիշդ է, գտած նաւթի կամ կերոսինի գինը ընկնում է վերջին տարիներս և գործարաններում աշխատաւորների թիւը զգալի կերպով չէ աւելանում։ Սակայն նաւթի արդիւնաբերութիւնը կանգ չէ առնում, այլ իւրաքանչիւր տարի ընդարձակվում է, դրաւելով նորանոր տեղեր։

Պէտք է նկատել, որ նաւթային ստացվող նաւթի քանակութիւնները մեում է տարէց տարի մեծաւորապէս միեւնոյն դրութեան մէջ, չէ աւելանում։ Շաբվանների տարեկան ստացվում է 85-110 միլիոն պուդ, իսկ անցեալ 1899 թուին նա նոյն իսկ պակասեց և հաւասար էր միայն 80 միլիոն պուդի։ Սակայն նաւթի ընդհանուր արդիւնաբերութիւնը, որ մի հինգ տարի առաջ, այն է 1895 թուին 377 միլիոն պուդ էր, աստիճանաբար մեծանալով հասաւ 1899 թուին 525 միլիոն, կամ աւելի քան կէս միլիարդ պուդի։ Դա նշանակում է, որ նաւթի արդիւնաբերութիւնը ընդարձակվում է ոչ թէ շատրվանների նաւթի, այլ հասարակ հորերի նաւթի շնորհիւ և ուրեմն բազմանում են այնպիսի ձեռնարկութիւններ, որտեղ պահանջվում է աշխատող ձեռքերի համեմատաբար մեծ մասնակցութիւն։

Գործարանական կեանքի այդ ամման և ընդարձակման մթնոլորտում, որտեղ կազմվում էին ահագին և մեր երկրում չը տեսնված հարստութիւններ, որտեղ արագ հարստանալու տենչը մթնացրել էր մարդկանց մտածողութիւնը և զգացմունքը դէպի իրանց հասարակական պարտաւորութիւնները, վանդված էր այն բազմաթիւ մարդկանց վիճակը, որոնց ֆիզիկական աշխատանքով կազմվում էին այդ հարստութիւնները։ Պաշտօնական ուսումնասիրութիւններ և քննութիւններ, որոնք կատարված էին նաւթային շրջանում, հանդէս բերեցին աշխատաւորի թշուառ և անապահով վիճակի մի շարք սրտաճմլիկ տեսարաններ և անհրաժեշտ կացուցին հիմնական բարեփոխութիւնների ներմուծումը։

Այդ բարեփոխութիւնների շարքում աշխատաւորների ապահովագրութեան գործը կը լինի էական և կարեւոր միջոցներից մէկը թեթեւացնելու բանւոր դասակարգի կեանքի ծանրութիւնները։

* * *

Հեռագիրները մի շաբաթ շարունակ զրաղեցնում էին մեզ լուրերով մի խոշոր և վերին աստիճանի հետաքրքիր դատաստանական գործի մասին։ Դա Սկիտակի եղբայրների գործն էր, որ քննվում էր Պոլտաւա քաղաքում։ Նա արդէն երկու անգամ քննված էր, ինչպէս գրել էի ձեզ, և այժմ քննվում էր երրորդ անգամ։

Մամուլը և հասարակութիւնը լարված ուշադրութեամբ հետեւում էին այդ գործին, որովհետեւ ամենուրեք տարածված էր մի համոզում, որ այդ գործի մէջ տեղի ունի դատաստանական սխալ և ուրեմն անմեղները կարող են սխալմամբ ենթարկվել դատապարտութեան։ Դատավարութիւնը վերջացաւ և դատարանը արդարացրեց մեղադրեալներին։ Հասարակական կարծիքը և հանրային խղճմտանքը ստացաւ բաւարարութիւն։ Ամենքն ուրախացան տեսնելով, որ անհիմն և թիւր հիմունքների վրա բարդված մեղադրանքը վերացաւ, ազատութիւն տալով անմեղ դատապարտվածներին։

Ներկայ դատաստանական քննութիւնից առաջ լսում էին ձայներ, թէ թոյլ չը պէտք է տրվի վերաքննել ներկայ գործը, թէ դատավարական գործը հեղինակաւոր պահելու համար պէտք է բաւականանալ եղած քննութիւններից։ Սակայն արդարադատութեան բարձր զեկավարները նայեցին գործին ընդարձակ հայեացքով և նշանակեցին քննութիւն։

Դատարանն արդար ճանաչեց Սկիտակի եղբայրներին սպանութեան մեղադրանքի մէջ, սակայն չը կարողացաւ մատնացոյց անել իսկական սպանողներին։ Սպանութեան գործը աւելի եւս մթնացաւ և խորհրդաւոր կերպարանք առաւ։ Մի է իսկական մեղաւորը և ինչո՞ւ անմեղ մարդիկ, ինչպէս Սկիտակի եղբայրներն են, պէտք է զուր տեղը երկու երեք տարի տանջվին ամենածանր կասկածների տակ։ Ահա այն հարցերը, որ այժմ զբաղեցնում են մամուլի և արդարադատութեան ներկայացուցիչներին։ Սխալը մարդկային գործերի մէջ անխուսափելի է։ երբեք չենք կարող հասնել այն իդէալական վիճակին, որ սխալներ չը գործենք։ Բայց մի էական խնդիր կայ այստեղ։ Արդեո՞ք մենք կազմակերպել ենք դատաստանական գործը այնքան կատարեալ, որ սխալների գործադրութիւնը հասցված լինենք իրան նուազագոյն չափին։ Ահա այդ հարցին պատասխանելով, ստիպված ենք բացասական պատասխան տալ։

Նախնական քննութիւնը, այսինքն այն քննութիւնը, որ առաջին անգամ արձանագրում և հետաքննում է գործված յանցանքը, որ որոնում է յանցաւորին և ժողովում է ապացոյցներ և ամէն տեսակ վկայութիւններ, ահա այդ էական և կարեւոր քննութիւնը չունի բաւարար կազմակերպութիւն Կովկասի մէջ։ Այդ քննութիւնից շատ բան է կախված։ Նա յաճախ թելադրում է և ապագայ դատավարութեան հետեւանքը։ Դատաստանական քննիչը պէտք է աւելի անկախ լինի, քան այժմ և առաջ տալի քննութեան գործը իր սեփական միջոցներով։ Դատաստանական քննիչը պէտք է աւելի պատասխանատու դիրք ստանայ, քան նա ունի և կարողանայ գործել անկախ պրոկուրորից և ադմինիստրացիայից։

Այժմ դատաստանական քննիչի պաշտօնը հոս համարվում է մի փոքր և նախապատրաստական տեղ աւելի բարձր պաշտօնի համար։ Եւ բոլոր ընդունակ անձինքը, որոնք մտել են այդ պաշտօնին մէջ, ձգտում են շուտով թողնել նրան և անցնել աւելի բարձր աստիճանների։ Այդպիսի պայմաններում զարմանալի չէ, որ դատաստանական քննիչների պատասխանատու կոչման ասպարէզում մինչեւ այժմ երեւան չեկան աչքի ընկնող գործիչներ։ Իսկ երբ պաշտօնը կը նոր գործիչներ։ Իսկ երբ պաշտօնը կը բարձրացվի և կը բարեփոխվի, այն ժամանակ նախնական քննութիւնը կը սկսի աւելի կատարեալ ձեւով օգնել արդարութեան գործին և նուազացնել դատաստանական տխուր սխալների թիւը։

* * *

«Եթէ սարը չէ գալիս ինձ մօտ, ես կը գնամ սարի մօտ»։ Եթէ ժողովուրդը չէ գալիս ինձ մօտ ուսանելու, ես կը գնամ նրա մօտ սովորեցնելու։ Եթէ գիւղացին չէ մտնում արհեստանոց նոր արհեստներ սովորելու, ես կը տանիմ արհեստանոցը գիւղական աղքատներութեան մօտ և ցոյց կը տամ նրա զործունէութիւնը։

Այսպիսի մի ծրագիր իրագործեց նորերս մայրաքաղաքի ընկերութիւններից մէկը։ Նա ժողովեց զանազան արհեստների գործիքներ, գիւղական շրջանի մէջ օգտակար և պէտքական զանազան նիւթեր, առաւ իր հետ վարպետների մի խումբ և ճանապարհ ընկաւ գէպի գիւղերը։ Դա թէ արհեստանոց էր, թէ թանգարան և թէ ցուցահանդէս։ Կրթական այդ արշաւանքը այցելեց բազմաթիւ տեղեր, կանգ առնելով յարմարաւոր կէտերում և կատար ածելով իր ծրագիրը։ Նա ցոյց էր տալիս հիւսնութեան, կազմարարութեան, և կօշկարարութեան ատիճանաբար ուսուցման եղանակները, զամբիւղներ շինելը յարդից և ուրիշ նիւթերից, կարելու, գործելու, հիւսելու արհեստը, գիւղատնտեսական մի քանի գործիքներ, սերմեր, պարարտացնելու նիւթեր եւայլն։ Գիւղացիները այցելում էին շրջիկ ցուցահանդէսը նախ դրված միայն հետաքրքրութիւնից, իսկ ապա և ուսանելու նպատակով։ Ցուցահանդէս կազմողները, բացի գործնականէն սովորեցնելուց, կազմում էին և զրոյցներ, դասախօսութիւններ, որոնցից մի քանին գլուխ էին գործում մոգական պատկերներով։

Մի քանի ամսվայ ընթացքում շրջիկ ցուցահանդէսը այցելեց մի քանի գաւառներ։ Ընդամենը ցուցահանդէս այցելեցին 14556 գիւղացիներ, գրոյցներին ներկայ եղան մինչեւ 2000 անձինք, ձեռագործ սովորեցին 160 հոգի՝ աղջիկներ և կանայք։ Այդ վերջինների մէջ կային և փոքրիկ եօթը տարեկան և պառաւներ մինչեւ 60 տարեկան, ամէն հասակի անձինք, որոնց համար արհեստը գործնական նշանակութիւն ունէր։

Ահա ձեզ ժողովրդական դպրոցի, ժողովրդական թանգարանի, ժողովրդական համալսարանի մի նոր նմուշ, որից կարելի է օրինակ վերցնել ուրիշ տեղերի համար։ Ցիրաւ, կարճ միջոցում սրբան մեծ շրջանի ազգաբնակութեան հետ կարելի է շփվել և նրան ծանօթացնել նրա կենցաղավարութեան համար պիտանի և անհրաժեշտ առարկաների և արհեստների հետ։ Եթէ մի այդպիսի շրջիկ ցուցահանդէս չկարողանայ գործնականապէս շատ բան հաղորդել անմիջական կերպով ժողովրդին, նա կը զարթեցնել նրա մէջ մեծ հետաքրքրութիւն և տիպի կը դառնայ մի շարք մտածումների՝ բարւոքելու և կատարելագործելու իր անհատական կեանքի կարգերը։

Շարժական արհեստանոց-ցուցահանդէսը, հնուա վարպետների և դասախօսների թելացի կազմակերպված խմբով, կարող է գաւառում ազդել երբեմ մի խմբ՝ մի շարք բարեփոխութիւններ մտցնելու համար։

ԱԲԵԼ ԱԳՐԵՍՏԱՆՑ

—)(3)(—

ՍԷՍԻԼ ՌՈՏՍ

(Թրվիու օվ Բէյիուգ»ին թարգմանուած)

5.—Թէ ինչպէս ճարտարապետ.—Հարկ չէ հոս մանրամասնել թէ Պ. Ռոտս ի՛նչ կերպով դիպեց իր հարստութիւնը։ Հասանականաբար, այս կերպը քիչ կը տարբերէր այն մեթոտներէն՝ որոնցմով միւս միլիոնատէրերը շինած են իրենց ոսկւոյ բարդերը։ Նախ՝ բարեյաջող ընդարութիւն մը բրա ադամանդարեր դետիններու, յետոյ հոմերութիւնամբ աշխատեցաւ հողը փորելու և լուսալու։ Երբ հարստութեան մը նախատարրը կազմելու չափ հանեցաւ, հանպիտութեան ձեռնարկեց դետիններ (claims) գնելով ու վաճառելով, զոր և յարունակեց անդադար։ Երիտասարդ Ռոտսի դրամական գործառնութիւնները յաջողութեամբ պսակուեցան։ Թիչ քիչ, յոյսին եղաւ թէ ան կը բարձրանար դեպի գագաթը։ Հրեաները, հոն ալ՝ ինչպէս այլուր, աւելի մեծ թիւ մը կը կազմէին քան Հեթանոսները (Քրիստոնեանները)։ Բայց այս անգամ իրենց դէմ ունէին այնպիսի Հեթանոս մը՝ զոր ոչ կրցան խաբել, ոչ ալ յաղթել։ Երբ ժամանակը եկաւ ադամանդաբեր գետինները մի ձուլելու և վարիի մեծ Ընկերութիւն մը կազմելու, Պ. Ռոտս միահանուր ընտրելի նշանակուեցաւ այս գործին ճարտարապետը ըլլալու համար։ Տէ Պէէրսի հսկայաձև ընկերութիւնը վկայ է իր յաջողութեան։

6.—Պ. Ռոտսի մեհամոլութիւնները մեկը.—Որովհետեւ մարդ մը ուսումնասիրելու համար պէտք է նկատուիլ էապէս աւելի անոր նկարագիրը քան անոր գործին ճշգրիտ մանրամասնութիւնները, զանց կ'առնեմ հոս յօրինել ցուցակ մը՝ որ պարունակէ ճշգրիտ Տէ Պէէրսի դրամագլուխը, շահաբաժինն ու գործողութիւնները։ Ան է աշխարհի մէջ ամենէն շատ հասոյթ բերող Ընկերութիւնը։ 1855ին, դրամատէրերու խմբակին կազմութենէն է վեր, մատակարարեց այնչափ ադամանդ, որոնց արժէքը՝ խոշորներուն համեմատութեամբ կը հաշուուի ոչ նուազ քան 40 միլիոն անգլիական լիրա։ Եւ սակայն, ասոր մէջ չէ Տէ Պէէրսս գլխաւոր արդիւնքը։ Այս արդիւնքը կը կայանայ մանաւանդ սա իրողութեան մէջ թէ Պ. Ռոտս կրցաւ կազմական կանոնագրին մէջ ներմուծել տալ մասնաւոր յօդուած մը, որ կ'արտօնէր Տնօրէնները մերթ ընդ մերթ շահերէն մաս մը յատկացնել կայսերական քաղաքականութեան նպատակին։ Այս յօդուածը ներկայացուցեաւ Պ. Ռոտսի կողմէն և անոր ընկերակիցները զայն ընդունեցան անոր յարգանք մը բրած ըլլալու մտօք միայն։ «Պ. Ռոտսի մէկ մեհամոլութիւնն է այս, կ'ըսէին, պէտք չէ իրեն շատ տեսնել»։ Տեղի տուին անոր հանճարին ազդեցութեան, բան որում կը դտնուէին անոր կամքին տիրապետութեան ներքեւ յաւէտ՝ քան թէ համոզուած էին անոր փաստերէն։ Պատճառը այն է որ Պ. Ռոտս մեծապէս կը գերազանցէ իրեն դատակից մարդերը ա՛յն եղանակին տեսակէտով, որով կ'ըմբռնէ միլիոնատէրերուն պարտականութիւնները իրենց հարստութիւնը գործածելու մասին։

7.—Այլակարգ մարդ մը.—Հարաւային Ափրիկէի մէջ կայ ուրիշ միլիոնատէր մը, որուն անունը միեւնոյն սկզբնատառերը ունի, որ աւելի խոշոր հարստութիւն մը դիզած է և՝ որչափ գիտենք՝ հանրային շահու նպատակաւ որ և է առատաձեռնութեան նշան մը ցոյց չէ տուած, այլ իր կեանքին մէջ միակ նպատակն է, կ'ըսեն, մէյմէկ միլիոն սթերլին լիրա թողուլ իր զաւակներուն։ Գործաւորական թէ արմատական, ոչ մէկ ռամիկավարական կազմակերպից բառ մը արտասանած է երբեք։ Եսամոլ միլիոնատէրի այս տեսակին դէմ։ Անոնց բոլոր անէծքները ուղղուած են մեր ժամանակին գործադրած միակ միլիոնատէրին։ Այս բանին պատճառն է հաւանականաբար անոնց տգիտութիւնը, որուն լծորդ է քանի մը կուսակցապետներու չափազանց նախապաշարումը։ Պ. Ռոտս ինքզինքը չի դաւանիր իր գործաւորական։ Բայց անկեղծօրէն խոստովանած է ինձ թէ իր գաղափարները էապէս գործաւորական էին։ Նոպիանքով խօսած է ինձ իր հարստ բարեկամներէն մէկուն վրայ, որ իր հարստութեան կէսը միայն թողած է ի նպաստ հանրային շահու վերաբերեալ գործերու, իսկ միւս կէսը՝ իր զաւակներուն։ «Մարդ բնաւ երբեք պարտական չէ դրամ թողուլ իր զաւակներուն, կ'ըսէ Պ. Ռոտս։ Անէծք մըն է ան անոնց համար։ Ամէնէն մեծ բարիքը զոր կրնանք ընել մեր զաւակներուն, մեր կարողութեան չափով զիրենք ամէնէն լաւ կերպով պատրաստելն է կեանքի պայքարին, և ապա զիրենք թող տալ աշխարհի մէջ, առանց բենեֆ մը անգամ ժառանգութիւն ձգելու։ Գիտէք թէ ի՛նչ կը պատահի երբ հարստութիւն թողունք մեր զաւակներուն։ Այլ եւս ոչ մէկ շարժառիթ կ'ունենան, որ աշխատութեան մէջ դիրենք։ Աբրեցութեան, ցոփութեան ու խաղամոլութեան մէջ կը վատնեն իրենց դրամը, և կ'անպատուեն իրենց ընտանեկան անունը։ Բարւոք դատաստանութիւն մը աւանդեցէք ձեր զաւակներուն և թողէք որ փրկեն իրենք զիրենք։ Իսկ ձեր ունեցած դրամը նուիրեցէք հանրային բարիքի մը կամ պետութեան, այս կամ այն ձեւով։» Կ'ըսեն ինձ, կը յարէր ծիծաղելով, թէ պետական գործաւորականութիւնն է այս։ Բան մը չեմ կրնար ըսեր։ Բայց ասոնք են իմ գաղափարներս և օգտակար են ըստ իս։»

8.—Պ. Ռոտսի դաւանանքը հարստութեան մասին.—Եթէ երբեք ելմտական աշխարհին ձգտումը դէպ ի վարկ և այլ ընկերութիւնները՝ պարտի ներդաշնակիլ հանրութեան գործաւորական տենչանքներուն հետ, Պ. Ռոտս է այն պետական մարդը որ կրնայ նշանակուիլ հաշտութեան այսպիսի գործի մը համար։ Միլիոնատէրերուն մէջ, ինքը միայն ընդունած ու գործադրած է գործաւորական յայտագիրը։ Դրամ շահիլ յօգուտ իր երկրին գործածելու համար, ինքզինքը նկատել սակ իբր ազգակ մը կամ գործիք մը, որուն կողմը ըլլայ հանրութեան սեպհականութիւն, իրօք և ոչ թէ անունով ըլլալ պետական անպաշտօն նախարար, ահա ինչ որ եղած է Պ. Ռոտս, ինչ որ է և ինչ որ կը յուսայ թէ պիտի շարունակէ ըլլալ ցմահ։ Պ. Ռոտս որ միլիոնատէրերու մէջ կ'ապրի, վստահութիւն ունի անոնց վրայ, ինչ որ իր հաւատքին գրաւեցաւ, ապացոյցն է։ Բայց, որչափ որ հաւատք ունի անոնց վրայ, խրատպէս կ'արդահատի անոնց՝ կեանքի մէջ ունեցած յուսախաբութիւններուն համար։ Ու կը զգայ անոնց բարոյական թշուառութիւնը, այնպէս որ կը յուսայ թէ անոնց դժգոհութենէն պիտի ծագի ըղձանք մը դէպ ի լաւագոյն մատուցումներ մը, որպէս զի պիտի օգտուի աշխարհ։ Զկան մահկանացուներ՝ որոնց Պ. Ռոտս աւելի կարեւորէ քան այս միլիոնատէրերը, զորս հեգնօրէն կը կոչէ «դրամակալի տարատաւոր բանալիներ։»

9.—Դրութիւն միլիոնատէրերուն վրայ.—Կը յիշեմ իր խօսակցութիւններէն մէկը, զոր քանի մը տարի առաջ արտադրեցէ՝ երբ թարմ էր յիշողութեանս մէջ՝ հետագայ կերպով։ «Ի՞նչ է հարստութիւնը՝ ժառանգողին համար։ Անտանելի բեռ մը։ Հարստութեան առնում մինչեւ որոշ ատիճան մը, կը նշանակէ հանգստութեան առնում, ապրեցութեան առնում, այս ատիճանէն վեր, կը նշանակէ՝ առնցիներ համար, բեռան առնում, առանցքոխանդիրութեան։ Մարդ մը կրնայ չարաչար 100 կամ 1000 լիրա վատնել գեղեցիկ կեանքով օգտագործելու համար, բայց քիչ միլիոնատէրեր այս վերջին գումարէն աւելի կը ծախսեն։

Ս. Վ. Թ. ՍՊԷՏ

(Շարունակելի)

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

Չինու դէպքեր

Թուան իշխանին հրամանագիրը։—Անգլիոյ խորհրդարանը։—«Թայմզ»ին հեռագիրները։—Մ. Նահանգաց բաղաքականութիւնը։—Ընդհանուր կացութիւնը։— Գերմանիա եւ Ֆրանսա։

Թուան իշխանը գործերը ձեռք առնելուն առթիւ հրամանագիր մը հրատարակելով նախ կը գովէ «իր սիրելի և քաջ Պոքսըրներուն» հաւատարմութիւնը և անձնուիրութիւնը։ Իշխանը սակայն կը խօսի հրամանագրին մէջ։

«Այլեւս չենք այն վիճակին մէջ երբ մեր թշնամիները յանկարծակի յարձակեցան մեր խաղաղիկ ժողովուրդին վրայ և մեր եղբայրներէն հազարաւոր հոգի ըսպանեցին, նոյն իսկ Բէյքինի պատերուն տակ։ Հիմա բազմաթիւ նորահնար հրացաններ և խոշոր թնդանօթներ ունինք։ Պիտի չլքանենք այս բարեպաշտական պատերազմին մէջ կռուողները. առանց վարձատրութեան պիտի չթողուն զանոնք։ Անոնք որ հաւատարիմ մնան իրենց երդումին, առատ բրինձ ու տաք գինի պիտի ստանան, որպէս զօրաւոր ըլլան և քաջ։ Օտարականները փոքր և տկար մարդեր են և չեն կարող ոև է դիմադրութիւն ընելու։ Արդէն ահաբեկած են։ Մէկ հարուածով անոնց ամէնքն ալ պիտի ջնջենք։ Լաւ պատժեցէ՛ք զանոնք և թո՛ղ անոնցմէ և ոչ մէկը ողջ մնայ»։

Թուան իշխանը նոյն հրամանագրին մէջ Պոքսըրներուն գլխաւոր երեք բանակներուն հրամանատար կը կարգէ Զուան, Զէ-Հան և Բանկ-ենի իշխանները։ Զինական պաշտօնատարներուն ըսածին նայելով այդ հրամանագիրը ցոյց կուտայ թէ Թուան իշխանը շատ վստահ չէ Պոքսըրներուն հաւատարմութեանը վրայ։

—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Պ. Ն. Բոլոմսի սա հարցումները ուղղեց կառավարութեան։

Ա.—Բէյքինի անգլիական դեսպանը Բլոտ Մաքտոնալտի վերջին հեռագրին ճիշդ թուականը ո՞րն է։ Բ.—Արտաքին գործոց նախարարութիւնը գիտէ՞ թէ միւս տէրութեանց Բէյքինի դեսպանները Սբը Բլոտ Մաքտոնալտէն ետքը հեռագիրներ ուղղած ըլլան։ Գ.—Արտաքին գործոց նախարարութեան ծանօթ եղած հեռագիրներուն մէջ բացատրութիւններ տրուա՞ծ են Բէյքինի օտար դեսպանատանց և բնակիչներուն պաշտպանութեանը համար եղած պատրաստութիւններու մասին։ Դ.—Արտաքին գործոց խորհրդականը ի՞նչ դիտողութիւններ ունի ընդհանուր կերպով ձեռք առնուած զգուշական միջոցներուն վրայ։

Պ. Պրոտրիք սակայն պատասխանեց.

«Սբը Մաք Տոնալտի վերջին հեռագիրը յունիս 12 թուականը կը կրէ։ Երեք օր յետոյ Սէյմուր ծովակալը իր զինուորները ցամաք կը հանէր։ Սբը Բլոտ Մաքտոնալտ խորհուրդ տուաւ անմիջական միջոցներ ձեռք առնելու համար, որոնք արդէն ձեռք առնուած էին։ Ամէն վերջը ուրիշ ոևէ դեսպանատուն հեռագիր չէ ստացուած։ Մայիս 28 թուականով հեռագիրներ առնուեցան երէկ Սբը Բլոտ Մաքտոնալտէն։ Ատոնց մէկուն մէջ կ'ըսէ թէ մայիս 27ին տեսակցութիւն մը ունեցեր է Զէնկ իշխանին հետ, որ յայտարարեր է թէ անձամբ պատրաստ է օտարականները պաշտպանելու։ Այդ թուականին երկիւղ չկար թէ դեսպանատունները յարձակում կրեն։»

Երեսփոխան Պ. Տալլիվլ հարցուց Պ. Պրոտրիքի թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը ո՞ր թուականին զեկոյց ըրած է Ճաբոնի կառավարութեան, առաջարկելով որ աւելի շատ զինուոր ղրկէ Չին։ Երեսփոխանը ուզեց գիտնալ նաեւ թէ այդ զեկոյցը ի՞նչ պայմաններով եղած է։ Պ. Պրոտրիք պատասխանեց.

«Ն. Վեհափառութեան կառավարութեան կողմէ Ճաբոնի եղած զեկոյցները Չինու մէջ Ճաբոնական զինուորներուն թիւը աւելցնելու համար, սկսան յունիս 13ին և անընդհատ շարունակեցին։ Յունիս 22ին Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը ստիպողական հեռագիր մը ուղղելով Թոքիոյի իր գործակատարին, ծանոյց թէ տեղեկութիւն պէտք է տալ Ճաբոնի կառավարութեան՝ Բէյքինի օտար դեսպանատանց վտանգաւոր կացութեանը վրայ. նաեւ հրաւիրել Ճաբոնի կառավարութիւնը որ անմիջապէս բազմաթիւ զինուորներ ղրկէ Չին։ Այդ բանակցութեանց վերաբերեալ պաշտօնաթուղթերը պիտի մատուցուին Երեսփ. Ժողովին։»

Պ. Պրոտրիք, ուրիշ երեսփոխանի մը պատասխանելով, յայտարարեց թէ Ճաբոն ո և է պայման չէ առաջարկած՝ Չինու հիւսիսային մասին մէջ իր զինուորներուն գործածութեանը համար։ Սբը Ա. Պարթէլէթ ալ հարցուց թէ Անգլիոյ կառավարութիւնը գի՞տէ թէ ռուս կառավարութիւնը չուզեր որ Ճաբոն զինուոր ղրկէ՝ Բէյքինի մէջ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար։ Պ. Պրոտրիք պատասխանեց թէ Անգլիա այդ տեսակ ընդդիմութենէն մը տեղեկութիւն չունի։ Սբը Ա. Պարթէլէթ հարցուց թէ Չին զինուոր ղրկելու համար Ճաբոնի կառավարութեան հաւանութիւնը՝ բոլոր մեծ տէրութեանց հաւանութիւնէ՞ն կախում ունի և եթէ այդպէս է, տէրութիւնները տուա՞ծ են այդ հաւանութիւնը։ Պ. Պրոտրիք ժխտողական պատասխան տուաւ, ըսելով որ չի գիտեր թէ միւս տէրութեանց կողմէ ընդդիմութիւն մը եղած ըլլայ։ Վերջապէս Պ. Բոլոմսի հարցուց ծովային գործոց նախարարին թէ չինական ջուրերու անգլիական մարտանաւերու նաւաստիներն են որ կը պաշտպանեն Բէյքինի բրիտանական դեսպանատունը և անոնց թիւը ո՞րչափ է։ Ծովային նախարար Պ. Կոդրն պատասխանեց.

«Այս։ Որչափ որ կարելի է գիտնալ, երեք սպաներ և 75 նաւաստիներ։ հաւանական է որ ատոնք Ուէյ-Հայ-Ուէյի զինուորներէն առնուած ըլլան և ոչ թէ մարտանաւերէն։»

—Թայմզ չորեքշաբթի օրուան իր թիւին մէջ հետեւեալ հեռագիրները հրատարակած է.

Շանկայ, 9 յուլիս.—Շանկայի չինական ժողովուրդին մէջ խուճապը կը շարունակէ։ Կ'ենթադրուի թէ հաղարաւոր Չինացիներ արդէն հեռացած են քաղաքէն։ Ներածման գործերը դադրած են՝ գլխաւորաբար սա պատճառին համար թէ բնիկ սեղանաւորները շատ վարկ չեն տար։ Մանարաններու շտերը փակուած են։ Շանկայի մաքսատան հասոյթները, յունիս 20ին աւարտող եռամսեայի համար, 426,000 թաէլ պակաս են՝ բաղդատմամբ նախորդ տարուան նոյն ժամանակամիջոցին։ Վիկէլմ կայսեր այն խոստումը որով դրամական պարգեւ պիտի տայ Բէյքինէն ոևէ օտարական ազատողին, ծանուցման ձեւով ամէն կողմ փակցուեցաւ։ Զինացիները չեն ուզեր հաւատալ այդ խոստումին։

—Մուքտէնէն եկող փախստական միսիոնարները կ'ըսեն թէ Մանչուրիոյ մէջ կացութիւնը շատ ծանրակշիռ է։ Տեղւոյն զինուորներուն մեծ մասը Պոքսըրներուն կը միանայ։ Միսիոնարական քանի մը հաստատութիւններ քանդուեր են։ Ֆրանսացի եպիսկոպոսը և երկու քահանաներ սպաննուեր են։ Ռուսական թընդանօթակիր մը կը պաշտպանէ Նիու-Զուանկը։

Շանկայ, 6 յուլիս.—Բազմաթիւ օտարազգի և բնիկ փախստականներ հոս կը հասնին Թիէն-Զինէն, ուր ճակատամարտները կը շարունակուին։ Միջազգային զինուորները ամէնէն աւելի խմելու ջուրի նուազութենէ մեծ դժուարութիւն կը քաշեն։ Գետակին ջուրը նեխուած է։ Ճաբոնցիները Թաքուի մէջ կը մնան երեսն իրենց պաշարները։

Թիէն-Զին, 4 յուլիս.—Չինացիները, երէկ, ամբողջ օրը ռմբակոծեցին օտար սեպհականութիւնները, ուր 150է աւելի ռումբեր ինկան։ Քանի մը տուներ մասամբ քանդուեցան։ Կորուստները շատ կարեւոր չեն։ Ճաբոնցիներէն սպայ մը ու երկու զինուորներ սպաննուեցան և քսան ալ վիրաւորուեցան։ Ռուսերուն կորուստը տակաւին յայտնի չէ։ Երէկ իրիկուն Չինացիները քանի մը թնդանօթներ գետեղեցին՝ օտար սեպհականութիւններուն ուղղութեամբը։

Թիէն-Զին, 3 յուլիս.—Պոքսըրները՝ 3,000ի չափ՝ երէկ քաղաքին բնիկներուն թալէ մտան։ Անգլիացիներուն կողմէ արձակուած երկու ռումբեր անոնց կարգերուն մէջ ինկան։ Ալէքսիէվ ծովակալը հոս հասաւ։ Այս առտու թնդանօթի ճակատամարտ մը կատարուեցաւ ռուսական հրետանիի մը և չինական երկու թնդանօթներու միջեւ որոնք մեծ գիւղի մը ձախ կողմը դրուած էին՝ բնիկներու քաղաքին դիմացը՝ Բէյ-Հոյի միւս եզերքը։ Երկու կողմէն ալ լաւ նշան առին։ Այսօր 800 Ճաբոնցիներ հոս հասան, որով անոնց թիւը եղաւ 10,000։

Պերլին, 10 յուլիս.—Կը կարծուի թէ Չին ղրկուելիք գերմանական խառն կիսարաժինը ուր վաղուերէ պիտի բաղկանայ։ Պաւիէրա, Սաքսոնիա ու Վիւրթէմպերկի մէջ մէկ վաշտ պիտի տան. մնացած հինգն ալ Բրուսիա պիտի տայ։ Այդ կիսարաժնին հրամանատարը պիտի ըլլայ Բիրլեպշ զօրավարը որ Տանցիկի մէջ հետեւեալներու 71դ կիսարաժնին հրամանատարն է։ Նոր ղրկուելիք մարտանաւերով Գերմանիա քսան երեք նաւ պիտի ունենայ Չինական ջուրերուն մէջ։ Նաեւ քիչ ատենէն հինգ խոշոր թորփիլանաւեր ալ պիտի ղրկուին իբրեւ լրատար ծառայելու համար։ Գերմանական բոլոր մարտանաւերը առանց թելի հեռագրական գործիքներ պիտի ունենան։

Օսէնսա.—Վլատիվոսթոքի և Բորթ-Արթուրի զինուորական շրջանակներուն մէջ 125,000 ռուս զինուորներ կան հիմա։ Ծովի ճամբով ղրկուելիքներէն զատ, Ռուսիա ցամաքէն ալ եօթը հազար զինուոր պիտի ղրկէ Ծայրագոյն Արեւելք։ Այնքան մեծ ռազմամթերքներ որոնք Զարին ներկայութեանը պիտի կատարուէին, յետաձգուած են։

Նիւ-Եորք.—Մաք Արթուր զօրավարը կը հեռագրէ թէ 1038 ամերիկեան զինուորներ Փիլիպպէսներէն ճամբայ ելած են դէպի Թագու։ Մօտերս հինգ հարիւր նաւաստիներ ալ պիտի ղրկէ։

Ուաշինկթըն.—Լրագիրները կը հրատարակեն պատմէնը այն շրջաբերականին զոր Մ. Նահանգաց կառավարութիւնը յուլիս 3ին ղրկեց իր դեսպաններուն, որպէսզի զայն հաղորդեն օտար տէրութեանց։ Այդ շրջաբերականին մէջ ըսուած թէ Մ. Նահանգաց նախագահին նպատակն է միւս տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ գործել՝ Ս.—Բէյքինի հետ հաղորդակցութիւնները վերահաստատելու համար, օգնել պաշտօնեաներուն, միսիոնարներուն և վտանգի տակ եղած միւս Ամերիկացիներուն։ Բ.—Բոլոր Չինու մէջ կարելի եղած պաշտպանութիւնը ընծայել՝ Ամերիկացիներու կեանքին և ինչքին։ Գ.—Ամերիկացիներուն բոլոր օրինաւոր շահերը փրկել ու պաշտպանել։ Դ.—Հարկ եղած աջակցութիւնը ընծայել, որպէսզի անկարգութիւնները ուրիշ նահանգներու մէջ չտարածուին և նորանոր ոտէլներ չգոյանան։ Շրջաբերականը կը յարէ թէ բնականաբար կանխահաս է աւելորդ ըսել թէ ի՞նչ միջոցներով ձեռք պիտի բերուի այս վերջին արդիւնքը։ Մ. Նահանգաց քաղաքականութիւնը կը կայանայ սա կէտերուն մէջ.—Այն տեսակ լուծումի մը գտնել, որով Չինու մէջ կարելի ըլլայ տեւական անդորրութիւն մը ապահովել, պահպանել Չինու ամբողջութիւնը և վարչութիւնը, պաշտպանել բարեկամ տէրութեանց դաշնագիրներով ձեռք բերուած իրաւունքները. նաեւ ամբողջ աշխարհի համար երաշխաւորել վաճառականութեան հաւասարութեան և անկողմնակալութեան սկզբունքը Չինու ամէն մասերուն մէջ։ Թէև այդ շրջաբերականին համար պատասխան մը չեկաւ, սակայն ամէն կողմ լաւ ընդունելութիւն գտած է։ Միայն այն լուրը թէ տէրութիւններէն մէկ քանին զատ խումբ մը կազմած ըլլան։ Մ. Նահանգաց ու Ֆրանսայի գործակցութիւնը միշտ կայ՝ մտերմական պայմաններու մէջ։

—Ֆրանսայի կողմէ Ձին զիկուելիք զօրաբաժնին պիտի հրամայէ Վուտոն զօրավարը։ Կիսաբաժիններէն մէկին հրամանատարը պիտի ըլլայ Հանրապետութեան նախագահին զինուորական ասն պետ Պայեու զօրավարը և միւսինը Ֆոէ զօրավարը։ Ֆրանսական նաւաբաժինն ալ Բոթիէ դէր-ծովակալին հրամանատարութեանը տակ պիտի գտնուի։

—Շանկայէն կը հեռագրեն յուլիս 10 թուականով.—Ցուլիս 6ին ճակատամարտը շատ ծանր եղաւ. միայն Ռուսերը 200 մեռեալ ունեցան։ Սէյմուր ծովակալը որ առած վէրքէն ապէկցած էր, Թիէն-Զինի մէջ անգլիական զինուորներուն գլուխը անցաւ։ Չինացիները ամբոցին հիւսիսային արեւմտեան մասերուն կը ռմբակոծեն քաղաքը։ Միջազգային զինուորները շատ յոգնած են, անընդհատ կատարուած ճակատամարտներուն հետեւանքով։ Խաղաններու կողմէ կատարուած սքանչելի հետազօտութիւնները շատ նպաստաւոր են միջազգային զինուորներուն։ Թիէն-Զինի մէջ վեց Անգլիացիներ վիրաւորուեցան։

—Նիու-Զուանկէն կը հեռագրեն թէ Մուքտէնի եկեղեցիներէն զատ, Լիաոթեանկի և Քին-Զաուի բոլոր կրօնական հաստատութիւնները քանդուեր են չինական զինուորներուն և Պոքսըրներուն կողմէ։ Բազմաթիւ բնիկ քրիստոնեաները սպաննուած են, բայց եւրոպացի ու ամերիկացի բոլոր միսիոնարները կրցած են ողջ առողջ Նիու-Զանկ հասնիլ։

—Վաշինկտոնէն հաղորդեցին թէ Կալկաթայէն ճամբայ ելաւ հնդկական զինուորներով դէպ ի Չին։

—Պ. Զէմպրէն հեռագրեց Հարաւային Նոր Կալլէսի (Աւստրալիա) կառավարութեան թէ գերման կառավարութիւնը արտօնութիւն ուզած է Աւստրալիայէն ձիեր դնել Չին ղրկելու համար։ Անգլիոյ գաղթական նախարարը յարեց թէ ուրախ պիտի ըլլայ եթէ այդ առթիւ հարկ եղած դիւրութիւնները ընծայուին գերման գործակալներուն։

—Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարարը իր շնորհակալութիւնները յայտներ է Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարին՝ այն համակրական խօսքերուն համար զորս ըրած է Բէյքինի դեսպան դեսպան Պ. Ֆոն Բէյթէլէրի նկատմամբ։ Ֆրանսայի Երեսփ. Ժողովին մէջ։ Ֆոն Պիւլով յարեր է նաեւ թէ Ֆրանսական ազգին ներկայացուցիչներուն կողմէ եղած յարգանք մը նոր ապացոյց մըն է այն համերաշխութեան զոր ցուցնուց զորս այս միջոցիս կը տածեն բոլոր քաղաքակիրթ ժողովուրդները։

ԵՐԿՈՒՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԵՌԼԻՆԱԳՈՒՐԿ, 14 յուլիս.— Թաքուէն առնուած պաշտօնական լուրերու նայելով Թիէն-Զինի և Թաքուի միջեւ հեռագրական հաղորդակցութիւնները վերահաստատուեր են։ Քիչ ատենէն երկաթուղիի հաղորդակցութիւններն ալ պիտի վերահաստատուին։

—Բիերոբավլովսք նաւը Թաքու հասաւ՝ ռուսական վիրաւոր զինուորներով և գաղթող օտարականներով։

ԹԱՔՈՒ.—Եւրոպական հրամանատարներու զինուորական Խորհուրդը որոշեց մի միայն Թիէն-Զինը ամրացնել և Թաքուի հետ հաղորդակցութիւնները ապահովել։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ.—Շանկայի ամերիկեան հիւպատոսը կը հեռագրէ թէ Բէյքինի մէջ օտարականներու ջարդին լուրը հաստատուած է։

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.—Մ. Նահանգաց արտաքին գործոց նախարար Պ. Հէյ յայտարարեց թէ չի յուսար որ Բէյքինի մէջ օտարականները ողջ մնացած ըլլան։

—Մ. Նահանգները պիտի առաջարկեն Տէրութեանց ընդհանուր հեռագրական մը շինել Չինու, Եւրոպայի և Ամերիկայի միջև։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թիէն-Զին գտնուող Չինացիները հետզհետէ եւ կը մղեն միջազգային զինուորները։ Կ'ըսուի թէ Թիէն-Զին ինը ամսուան պաշար և ռազմամթերք ունի։

—Գետերը իրենց ճամբէն շեղած ըլլալով Բէյքին ու շրջականները ողողուած են։

—Բէյքինէն սուրհանդակ մը լուր տարեր է Շանկայ թէ Թունկ զօրավարը յուլիս 7ին ռմբակոծեր ու դրաւեր է Բէյքինի մէջ տակաւին կանգուն մնացած դեսպանատունները։

ԲԱՐԻԶ.—Կարդ մը ներշնչումներու համաձայն, ռուսական կարեւոր լուրերու կը սպասուի։

—Արտաքին գործոց նախարար Պ. Տէլքասէ յանձնարարեց Բարլիի չինական դեսպանին որ հեռագրով տեղեկութիւն առնէ Բէյքինի ֆրանսական դեսպանին ու պաշտօնեաներուն նկատմամբ։

ՀՌՈՄ.—Իտալիա հինգ հազար զինուոր պիտի ղրկէ։

ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՓԻՐԿԻ

Լօրտ Ռոպերթս Բրէթորիայէն երկու հեռագիր կը ղրկէ Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան ծանուցանելով որ Բրէյսվէնց և Բէյլերի զօրավարներուն զինուորները, յուլիս 7ին, Պէթլէէմ (Օռանժ) մտած են և հետեւեալ օրն ալ Հընթը զօրավարին հեծեալները։ Այս վերջինը քաղաքէն 9 մղոն հեռուն կը գտնուի եղեր, երբ Բրէյսվէնց զօրավարը ղրկեր է իր տեղեկագիրը։ Աւասիկ թէ Լօրտ Ռոպերթս ի՞նչպէս կը պատմէ Պէթլէէմի գրաւումը։

«Բրէյսվէնց զօրավարը, յուլիս 6ին, մտեցած ըլլալով Պէթլէէմի, պատգամաւոր մը ղրկեց Տէվէթ զօրավարին՝ ազդարարելով որ անձնատուր ըլլայ, բայց Պոէր հրամանատարը մերժեց։ Հետեւաբար Բէյսվէնց զօրավարը որոշեց շրջապատիկ յարձակում մը կատարել թշնամիին կողմն շուրջը, բայց երկիրը շատ խորտուբորտ ըլլալով Բէյսվէնցի հեծելազօրքերը չկրցան աւելի ընդարձակ սահմանի մը վրայ գործել։ Բրէյսվէնց զօրավարը յարձակեցաւ դիրքի մը վրայ զոր գրաւեց իրլանտական զօրագունդը։ Հոն գտնուեցաւ այն թնդանօթը զոր Անգլիացիները կորնցուցած էին Սթրոմպերկի մէջ։ Այդ միջոցին Բէյսվէնց զօրավարը, գիշերը վրայ չհասած, գրաւեց Պոէրներուն մէկ գլխաւոր դիրքը որ քաղաքին կը տիրէր։ Ճակատամարտը վերսկսաւ հետեւեալ օրը, և էջս օրին Անգլիացիները Պէթլէէմ մտան։ Պոէրները բոլորովին նահանջած էին։ Բէյսվէնց զօրավարին կորուստն է 1 մեռեալ և 45 վիրաւոր, որոնց 4ը սպայ։ Բրէյսվէնց զօրավարին կորուստը տակաւին յայտնի չէ, բայց շատ քիչ ըլլալու է։ Պատէն Բոուէլ յուլիս 8ին Ռուսթէնբերկի հասաւ առանց ընդդիմութեան։ Կ'ըսէ թէ Ռուսթէնբերկի արեւմտեան կողմը ամբողջ երկիրը քիչ մը խռովեալ է, վասն զի Պոէրներուն այն վերքաթիւ խումբը որ քաղաքին վրայ յարձակած էր, տակաւին մօտերը կը գտնուի, բայց միջոցներ ձեռք առուած են այդ խռովութիւնը հանդարտեցնելու համար։

—Յուլիս 7ին Բրիւկէր նախագահը հետեւեալը հրատարակած է.

«Բրէթորիայէն հիւսիսային կողմը Պոէրները յարձակեցան Անգլիացիներուն վրայ և զանոնք ետ մղեցին, ինը հոգի գերի բռնելով։ Անգլիացիներուն կորուստը յայտնի չէ։ Մեզմէ մէկ հոգի սպաննուեցաւ և 12 հոգի վիրաւորուեցան։ Ուսթէրվալի անգլիական բանակեալը գրաւուեցաւ Պոէրներուն կողմէ, որոնք մեծաքանակ ուտելիք, խոտ և ձի գտան հոն։ Պահակ զինուորները՝ 200ի չափ՝ փախած էին։»

—Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան վերջին վիճակացոյցէն կ'երեւայ թէ հարաւային Ափրիկէի մէջ Անգլիացիներուն կորուստն է 30,697 հոգի։ Հիւանդները ու վիրաւորները այդ թիւին մէջ չեն։

—Բրէթորիայէն կը հեռագրեն յուլիս 10 թուականով.—Պոէրները երէկ ռմբակոծեցին՝ Բարիու զօրավարին յատաջապահները, բայց անգլիական երկու թընդանօթներ հոն տարուելուն պէս ետ քաշուեցան։ Հընթն զօրավարին զինուորները Պոէրներուն հետ ընդհարում մը ունեցան Իրլենէի հարաւային կողմը։ Պոէրները ետ մղուեցան մինչեւ իրենց առաջուան դիրքը։ Առանձի կառավարութեան բոլոր անդամները, բացի Շեֆայն նախագահէն, ամէնքն ալ հեռանդութիւն յայտնած են Անգլիացիներուն, որոնց արտօնութեամբ ծանուցած են Շեֆայնի թէ անօգուտ է պատերազմը շարունակել։ Պոէրներու խումբ մը յարձակիլ ուզեց երկաթուղիի գիծին վրայ՝ Բրէթորիայի և Եոհաննէսպուրգի մէջտեղը, բայց հոն գտնուող անգլիական զինուորները բազմաթիւ են և կրնան դէմ դնել ոևէ յարձակումի։

ՄԱՐՈՒ.—Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ, երեքշաբթի օրը, արտաքին գործոց խորհրդական Պ Պրոտրիք յայտարարեց որ այն խնդիրը թէ Ֆրանսական զինուորներուն կողմէ Իլիի գրաւումը հակառակ է Ֆրանսական դաշնադրութեան, ամէնէն առաջ Ֆրանսայի ու Մարոքի կառավարութիւններուն կը վերաբերի և թէ Անգլիա պէտք չունի այդ մասին կարծիք յայտնելու։ «Ինչպէս արդէն ըսի, յարեց խորհրդականը, Անգլիոյ և Ֆրանսայի միջեւ Մարոքի նկատմամբ մասնաւոր համաձայնութիւն մը չկայ։ Իլիի Ֆրանսացիներուն կողմէ գրաւուելուն համար Անգլիա ոևէ դիտողութիւն չէ ըրած, բայց Ֆրանսա քանի անգամներ ապահովութիւններ տուած է Անգլիոյ թէ իրաց վիճակը անվնաս պիտի պահպանէ։»

ԱՆԳԼԻՈՅ ՆԱԻԱՏՈՐՄԸ.—Սբաեisարs կ'ըսէ թէ Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ ծովային նախարարութեան ելմտացոյցին վիճարանութիւնը խիստ շահեկան պիտի ըլլայ, վասն զի կառավարութեան ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրուի սա պարագային վրայ թէ Մանչի անգլիական նաւատորմը շատ վար է Ֆրանսականէն։

ԵՐԿՈՒՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԲԱՐԻԶ, 14 յուլիս.—Ազգային տօնը հանդարտութեամբ կատարուեցաւ։ Նախագահ Պ. Լուբէ ներկայ գտնուեցաւ զօրահանդէսին և ամէն տեղ համակրութեամբ ողջունուեցաւ։ Հանրապետութեան Նախագահը, նամակ մը ուղղելով պատերազմական նախարար Անտէ զօրավարին, յիշեց Խորհրդարանին աջակցութեամբ կատարուած սպառազինութեանց փոփոխութիւնները որոնք բանակին կ'ապահովցնեն զօրութիւնը, ինչ որ լաւագոյներաշխատութիւնն է խաղաղութեան պահպանմանը։ Բանի մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան։ Զօրահանդէսներուն կը հրամայէր Բարլիի կառավարիչ Պուիժէս զօրավարը։ Բանակը համակրութեամբ ողջունուեցաւ։

— Ագրաս-Լուսէնի հայրենասէրներու Դաշնակցութեան երկու հազար անդամներ պսակներ դրին Սթրազսպուրկի արձանին վրայ։

ՊՈՒԷՐԼԷ.—Պ. Բանթաքուզէն Սինայիայի արքայական ամարանոցը գնաց։ Այդ պարգան կը վերագրուի նախարարական անմիջական տագնապի մը։

ԹՐԻԼՍԹԷ.—Անգլիական նաւաբաժինը առտուն համբայ եկաւ, մէկ մասը՝ Ֆիումէ և միւսը՝ Վիննեսիկ։

ՎԻՆՆԵՍ.—Շրջականները սաստիկ ցուրտ կ'ընէ՝ ձմեռուան պէս։ Սէմմրինի մէջ ուղեւոր մը ձիւնի տակ մնալով սառեցաւ։

Ամերիկեան նորութիւններ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ.—Հալէպի նահանգին կուսակալ անուանուեցաւ Պասրայի նահանգին նախկին կուսակալ Էֆենտի փաշա։

—Սիրիոյ նահանգին Ակաշէի գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Ուբլայի գայմագամ Հասան Խուլուսի պէյ, որուն յաջորդեց Ակաշէիի գայմագամ Թահիր պէյ։ Նոյն նահանգին Գուշ Ատասը գաւառակին գայմագամ անուանուեցաւ Գասապայի գայմագամ Սայիտ պէյ, որուն յաջորդեց Գուշ Ատայի գայմագամ Իսմայիլ Հաղգը էֆ.։

—Մինիմմալի ասպետն տրուեցաւ Օսմ. Պանքայի պաշտօնեաներէն Տավիճեան Մեսրոպ էֆ.։

—Առաջին կարգի Մէճիտիէ պատուանշան տրուեցաւ Վիսպատենի (Գերմանիա) կայս. թատրոնին անօրէն Պ. Փոն Հոլզէնի։ Երկրորդ կարգի Օսմանիէ՝ Կիպրոսի մուֆթիի Ալի Ռէֆիզ էֆ.։

—Արհեստի չքաղրամ՝ առաղձագործ Տիգրան աղայի։

ՃԵՎՍՏ ՓԱՇԱ.—Կայս. Իրատէի մը համաձայն տոքդ. Նափըզ փաշա և Խամիլ ՃԷլալ պէյ, շաբաթ օրը և երէկ, ե. զօրականին հրամանատար ՃԷվատ փաշայի ապարանքը գացին։

—Սեւ Լերան դեսպանը ու գերմանական դեսպանատան առաջին թարգմանն ալ նոյն օրը այցելութիւն տալով ՃԷվատ փաշայի, որպիսութիւնը հարցուցին։

—Բժիշկները հաստատած են թէ ՃԷվատ փաշայի վիճակը բարւոքելու վրայ է։ Վեհ. Սուլթանը խիստ գոհ մնացած է բժշկական այն տեղեկագրին համար թէ ՃԷվատ փաշայի հիւանդութիւնը վտանգաւոր հանգամանք մը չի կրնար ունենալ։

—Շաբաթ օրը Պարսից դեսպանատան գործակատար Իսմայիլ Խան ու առաջին թարգման Յովհաննէս Խան, հելլենական դեսպանը ու դեսպանուհին ՃԷվատ փաշայի ապարանքը երթալով որպիսութիւնը հարցուցին։

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ.—Յոյն Մէլքիթի Կաթոլիկներու Պարիարք Տ. Պուտրոս Ծիրտրի որոշած է Վեհ. Սուլթանին զահակալութեան քսանրհինգերորդ տարեդարձին առթիւ թանկագին նուէր մը մատուցանել Ն. Վեհափառութեան։ Տ. Պուտրոս Ծիրտրի շրջաբերականով մը ծանոյց թէ՝ օսմ. երկիրներու և թէ օտար երկիրներու մէջ գտնուող յոյն մելքիտ կաթոլիկ կղերականներու որ Վեհ. Սուլթանին զահակալութեան քսանրհինգերորդ տարեդարձին օրը խրախճանութիւններ ու լուսաւառութիւններ կատարուին և եկեղեցիներուն մէջ հանդիսաւոր բարեմաղթութիւններ ըլլան Ն. Վեհափառութեան համար։

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ յուլիս 14ի ազգային տօնին առթիւ, շաբաթ օրը, դեսպան Պ. Քոնոթան Բեռլայի դեսպանատան մեծ սրահին մէջ ընդունեց Ֆրանսական գաղթականութեան երեւելիներուն շնորհաւորութիւնները։ Դեսպանը և իր բոլոր պաշտօնեաները համագգեստ կը կրէին։ Գաղթականութեան առաջին երեսփոխան Պ. Ռէ պարագային յարմար ճառ մը խօսեցաւ որուն Պ. Քոնոթան պատասխանեց։ Դեսպանը յետոյ բոլոր ներկաներուն ձեռքերը սեղմելով զանոնք հրաւիրեց ճոխ շքասեղանի մը։ Կէս օրէն քիչ առաջ, արարողատեղ Իսլամկիմ պէյ և կայս. առաջին թիլիմապահ Մէհմէտ փաշա Ֆրանսական դեսպանատունը երթալով Վեհ. Սուլթանին շնորհաւորութիւնները հաղորդեցին Ֆրանսական դեսպանին։ Սատէտտին պէյ ալ Մեծ-Եղարքսին ու արտաքին գործոց նախարարին շնորհաւորութիւնները հաղորդեց։ Պ. Քոնոթան սեղան մը տուաւ դեսպանատան ու հիւպատոսարանին բոլոր պաշտօնեաներուն, պահականաւերու հրամանատարներուն և Ֆրանսական գաղթականութեան երեւելիներուն։ Օսմ. պահականաւը որ դրօշներով զարդարուած էր, կէս օրին քսանմէկ թնդանօթ արձակեց։ Միւս դեսպանատանց բոլոր պահականաւերը և Ֆրանսական վաճառականները ու շէնքերը դրօշներով զարդարուած էին։

ԹՈՒՐԲԻՆ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍԱՆ.—Դուռը ծանուցագիր մը ղրկեց հելլենական դեսպանատան, զեկուցանելով որ Արիճիլի մէջ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ հելլէն պատուիրակներուն հետ բանակցութեան մտնելու՝ առեւտրական դաշնագրի մը կնքման համար։ Բ. Դրան ծանուցագիրը կը յայտարարէ թէ մայրային նոր սահմանը կարելի չէ ընդունիլ։

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ներածող վաճառականներու աղերսագրով մը խնդրած են ձեռնարկ պաշտօնարանէն որ օտար երկիրներէ բերուած ապրանքներու համար պահանջուած արտադրող վայրի ապրանքները ձրի ըլլայ։

ԽԱՐԻՃԻՆԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ.—Զեռնահաս պաշտօնարանէն հրամայուեցաւ արտաքին գործոց նախարարութիւնն որ տօնեաներուն մէջ ցուցակը պատրաստէ։ Առաջինները երեք դասակարգի պատուանշաններ էին։ Իրենց ցոյց տուած կարողութեան ու եռանդին համաձայն պատուանշանի մէջ բարձրանալով ըստ պէտքի սաթաշակ պիտի ստանան։ Այդ երեք դասակարգէն դուրս մնացած պաշտօնեաները եթէ բարւոք ծառայութիւն մատուցանեն ու կարողութիւն ցոյց տան օտար երկիրներու մէջ օսմ. պաշտօնարան պիտի կոչուին։

ԱՊԼՏԻՆ ՓԱՇԱ.—Վեհ. Ուսուցիչ խնամալով որ Աբդիւլղադոսի կրտսեր կուսակալ Ապլտին փաշա, որ Մինաս կը գտնուի, աջ աչքին վրայ թեթեւ հանդիպումի մը ունի, հրամայեց որ նորաստեղծ ակնոցներ էնվէրեան էֆ. Մաղերթալով ամենայն ուշադրութեամբ զանոնք Ն. Վեհափառութեան աչքը։ Իսմայիլ էֆ. այսօր Մինիլի կ'ուղեւորի։

ՄԱՒՍՈՒՄԻՆ կողմէ Անգլիայէն ուած նոր շոգենաւը որ շաբաթ Ֆ. Նահանգիստը ժամանեց, Տարսանտոս բերաւ թնդանօթները և զէնքերը օսմ. այն մարտանաւերուն որոնք ձիգ պիտի ղրկուին վերանորոգուելու համար։

ԺԱՆՏԱՄԱՏԸ.—Առողջապահական հուրդին հելլէն պատուիրակ տոքդ. Մանուիլիս տեղեկագրեր է իր կառավարութեան թէ Իզմիրի մէջ կանխարգիլանոցներուն մեռնողներուն երեքդեղով զարմանուած չէին։ Ցնցումներ ապրեցիկ ըլլալը սա պար

դաշնագիրներու կնքմանը համար։ Սերդաշնագիրներու կնքմանը համար։ Սերդաշնագիրներու կնքմանը համար։ Սերդ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

ԱՐՄՏԻՐ.—Յորեն.—Վերջացող շաբթուն մէջ հասաւ 10,700 քիլէ կակուղ ցորենոր. ուն 200 Զաղրա, 9,000 Անատոլու խառն 1500 ալ ճերմակ տեսակէն։ Գիներն են, լիպրայէն վար 6³/₄, 7¹/₄-7¹/₂, 9-10¹/₂։ Կարծր ցորենէն այս շաբթու հասաւ 5000 քիլէ և ծախուեցաւ օխան 35-36 փարա։ Հանար.—Վաճառում չի կայ պատրաստ ապրանք չբերելուն համար։ Իզմիրի մէջ ալ գործառնութիւնները կը պակսին։ Եգիպտացորեն.—Հրապարակը հանդարտ է. ծախուեցաւ 400 թուս Սև ծովի տեսակէն օխան 21¹/₂-21³/₄ փարայ. նոյնպէս Սեւ ծովի տեսակին արտածման համար օխան կ'արժէ 21-21³/₄ փարայի։ Տեղականին համար օխան 23¹/₂-23³/₄ փր.։ Գարի.— Ծախուեցաւ 10,000 քիլէ Ռումելի և Մերսինի տեսակէն քիլէն 10¹/₂-10³/₄։ Իզմիրի մէջ հրապարակը բանուկ է։ Վարսակ.— Վաճառում չկայ։ Գինը կ'արժէ Սեւ ծովի տեսակին օխան 17 փարա, Անատոլուի և Մարմարայի նոր բերքին օխան 19 19¹/₂ փարա։ Թռչնակեր.— Վաճառում չկայ. գինը կ'արժէ Ռուսսիայի տեսակին օխան 34-35 փարայ. արտածման համար։ Սուսամ.— Ծախուեցաւ 200 պարկ արտածման համար օխան 97 փարայի։ Զմիւռնիոյ մէջ կը ծախուի տեղականը 103 104 ղրշ.ի։ Լուբիա.—Վաճառում չկայ։ Գինը Սեւ Ծովի տեսակին 100 օխան 87-88 ղրշ.ի. Սէլանիկի տեսակին 160 165։ Անիսոն.— Վաճառում չկայ։ Կը ծախուի 7-7¹/₂ Ֆիօ, 3 ¹/₂ Ռումելիի։ Պրուսա՝ 4¹/₂-5 ղրուշի։

ԱԼԻՒՐ.—3000 պարկ Օտեսայի տեսակէն, պարկը 92 98, առաջին տեսակը, Բ. տեսակը՝ 84-88 և Գ. տեսակը 79-82 Մարսիլիա 11,000 պարկ 63-76, Վաձնա 550 պարկ, պարկը 77-78, Սամսոն, Սըվազ 900 պարկ պարկը 77 78 ղրուշի (վերան 100 ղրուշէն)։

ԳԱԼԹԱԲԵՐԴ.—Շաfար.—Թրիէսթէէն հասաւ 3600 պարկ. 100 պարկ ալ փոքի տեսակէն։ Ծախուեցան 3600 պարկ Թրիէսթէի տեսակէն, կենդինները 84-87 ղրշ.ի, ռուսական պարկը՝ 80ղրշ.ի։ Խանուտ. Ժամանում և վաճառում 125 պարկ պարկը 7.8 օսմ. ոսկիի։ Բրինձ.— Շաբթուան մէջ հասան 280 պարկ եգիպտական, պարկը 75-80 ղրշ.ի։ Մոմ.— Ժամանում և վաճառում չկայ։ Կը ծախուի սնտուկը 59 ղրշ.ի Ֆուռնիէ։ Բարիւղ.— Թրանսիթի ընթացիկ գործառնութիւններ, սնտուկը 26 ղրշ.էն։

ԱԼԻՒՈՂ.—Շաբթուանս մէջ հասան և ծախուեցան 10 տակառ Թէրէֆինջօ 39¹/₂ 40. 40 տակառ Սոթէնաքի 39¹/₂-40 օխան, և 60 տակառ հունգարական 42-42¹/₂ օխան մէկ օսմ. ոսկիի։

ԱՐՏԱԾՈՒԵԼԻՔ ՆԻՒԹԵՐ.—Թիֆթիկ.— Ծախուեցաւ 90 հակ օխան 1 3/4 ղրշ.ի։ Բուրդ.— Վաճառում չկայ, գրեթէ Անատոլուի տեսակը 4-4 ու կէս Ռումելի և ղրկայքէն 5-5¹/₂ ղրշ։ Մեsufu.— Հրապարակը հանդարտ է. վաճառում չկայ։ Իզմիրի մէջ խոզակին գինը կարժէ օխան 16¹/₂-22 ղրշ.ի։ Լիոնի մէջ Պրուսայի խոզակը կ'արժէ 40 41, Սիւրիայի 43-48, Մարսիլիոյ մէջ մեսաքսի և խոզակի խնդրանքը խիստ չափաւոր է։ Կապերs.— Ժամանումը կը շարունակուի 6000 լիրայի Գարապաղի, Շիրվանի, Խազարի և ուրիշ կողմերէ։ Աֆիոն.—Շաբթուան մէջ ծախուեցաւ 8 սնտուկ դեղօրէնից համար. օխան 114-115 ղրշ.ի։ Իզմիրի մէջ հրապարակը ինկած է։ Դեղին մեղրամոմ.— Վաճառում անկարեւոր։ Ձեհիրի.—Վաճառում չկայ։ Բայսէրիի տեսակին օխան կարժէ 2-2 ¹/₂ ղրուշ. Էնկիւրիւրը 1.75-1.87¹/₂ ղրշ. և Զիլէ, Թոքատ, Զօրումի տեսակներուն օխան 1.50-1.62¹/₂ փր։ Դիսnr.—Վաճառում չկայ. հրապարակը հաստատուն է. Մուսուլի սեւէն օխան 10-11 ղրշ. կ'արժէ, ճերմակինը 8-9։ Կաշի.— Վաճառում գրեթէ չկայ. եղան կաշին օխան 5 ղրուշ, կովինը 5, ոչխարի տեղական թարմ կաշին օխան 18-19 ղրուշ։ Ընկոյզ.— Վաճառում չկայ։ Կաղին.—Վաճառում չի կայ։ Կենդինները 150-155 ղրուշ։ Հունձքը կը խոստանայ ընտիր տեսակ ըլլալ։ Պտուղ.— Հրապարակին վրայ գործ չեղաւ։ Սև չամիչ օխան 1³/₄-2 ղրուշ. ճերմակ չամիչ 2¹/₂ 5 ղրշ։ Սպանիոլ. Վաճառում չկայ։ Ընտիր տեսակը կ'արժէ 17-18, միջակը 15-16 ղրուշի։

ՏՈՌԹԼՕՐ Ե. ԱՐԱՊԵԱՆ
Մանօք ատամնաբոյժ Բարիզի
Ի Սիթէ սը Բերա, թիւ 1

Ամէն օր կ'ընդունի ժամը 4էն 10 (Ը. Թ.)։ Բշ. և Ուրբ. կէս օրէն առաջ Սիրքէճիի դեղարան Նալբան։ Կիրակի օրերը ժամադրութեամբ։

Աղքատաց ձրի 490

ՖՐԵՏ. ԼԷՅԼԱՑ ԵՒ ԸՆԿ.
ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Լէյլբէ-ալ և Աբեւելեայ Դիզ-Բանոզ ընդունել

Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս
Ամերիկա	10500	Ֆլավիան	3500
Գերմանիան	10500	Էմիրշիրն	3500
Բէլգրիան	10500	Բրազիլն	3000
Լանքասթրիան	9000	Ալճէրիան	2500
Ֆիլատէլֆիա	9000	Սպանիան	3500
Գլասկովիան	8000	Քէնիան	2500
Ձօրձիան	8000	Անտալուզիան	2500
Գոսդանիան	8000	Լզաշլրն	2500
Ֆիրմինիան	8000	Լէսպիան	2000
Ֆալէրնան	3700	Մինսօ	900
Վալսնիան	3700	Սրօրդզ	800
Ֆլամինիան	3700	Լիսպոն	800
Ֆապիան	3500		

Ապրանքի տէրերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Զալաթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրահանգը ղրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ. ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՈՆԴԷՆ
Զալաթիա, քարափին վրայ հին տեղը մաքսատան
600

ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԷԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ԲԱԳԷ ԵՒ ԸՆԿ.
ՍԳԱՍՈՒԱԾ ՇՈՓԵՆԱՒԻԵՐ
Յուլիս 17էն Միսկրէլի, Մարսիլիայէն։
» 23էն Սիռֆասի, Պաթումէն։
ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Յուլիս 18էն Միսկրէլի, Սամսոն, Տրապիզոն և Պաթում։
» 24էն Սիռֆասի, Մարսիլիա։
Տոմսեր ուղղակի Բարիզի համար.
Առաջին կարգի 245 ֆրանք. 2-կարգի 175 ֆրանք. Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թօփ Հանէ Քարափին վրայ։ 516 Թ. ԲԸՂՈՒԼ

ՔԻՒՆԱՐԴ CUNARD
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ
Ոչ ոք թող երթա առանց նէ բանէն Լէյլբէ-ալ և Արեւելեայ Դիզ-

Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս
Ումբրիա	7718	Գալիա	4531
Էդրուրիա	7718	Սամարիա	3374
Սէբվիա	7391	Մարաթօն	2403
Ուրմնիա	7268	Ադրիաս	2393
Բավարիա	5587	Սարակոսա	2166
Սէֆալոնիա	5517	Թարիֆա	2246
Կալլիա	4809	Բալմիրա	2144
Սիրիա	4557	Թրինիտատ	1899
Ալէբբօ	2113	Մորոգգօ	1805
Քէտար	1876	Քամանիա	12950
Շէրպուրկ	1614	Լուքանիա	12950
Դաղալոնիա	4845		

Դիմել առ. ՃՈԼԻ և ՍԻՄԷՐ
Joly et Seager
Մէյմանէթլի խան, թիւ 6, 7, 8, Զալաթիա, Քարա Մուսթաֆա փողոց։ 255

Արտօնատէր ԶԱՐԵՀ ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ

ՀԱՄԳՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻԻՆԻԻ
ՄԻԱՑԵԱԼ
ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԵՒ ԱՌՔԻՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ ֆրանք 27.000.000
Պահեստի դրամ » 52.002.500
Տարեկան հասոյթ » 70.339.912

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրուին մթերանոցներ, բնակութիւններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ խիստ չափաւոր սակագիներով։ 514

Լիազօր ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ
ԳԱՌԼԻԿ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ. Գալիս, Պահչէ—Գաբու, Ընանիտիս խան. 20 21 22

COMP RUSS
NAVIGATION A VAPEUR ET
COMMERCE
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՑԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբթուան երթեւեկութիւնք

Հ. 4 17	Օտէսա ժամը 4ին մեկնիլ	
Դ. 5 18	Իզմիր, Բիրէ, Ադրիանոպիս 10ին միջօրէին առաջ մեկնիլ	
Հ. 6 19	Օտէսա ժամը 10ին միջօրէին	
» 6 19	Ինէպոլու, Սինոպ, Սամսոն, Տրապիզոն, Տրապիզոն, Պոթում	
Ուր 7/20	Օտէսա ժամը 4ն մեկնիլ	

ՍԻՆԿԷՐ
ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍ-ՊԱԼԱՏԱՆ
Ժ. ՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ
Սինկէրի կարի մեքենաները զուտ անգլ. պղպատեայ տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակներն ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և չքադրամ ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներու մէջ։
Արեւելքի մէջ Սինկէրի մեքենաներուն միակ ներկայացուցիչն է Մ. Ժ. Նայտլինկէր, որ բովանդակ Թուրքիոյ մէջ մասնաճիւղեր հաստատած է։
Սինկէրի մեքենաները կը վաճառուին՝ ԲԵՐԱ, Շիտակ ճամբայ, Ղալաթա Սէրայի դիմաց։
ՂԱԼԱԹԱ Սինկէր Խան, Թիւնէլին ետեւ. Թրամվայի կայարանին դիմաց.
ՍՏԱՄՊՈՒԼ Սուլթան Համամ թիւ 2. Սուլթան Պայազիտ Թրամվէյի Սթասիոնին դիմաց թիւ 13։

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1852
Տ՞Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ-ԱՍԱՄՆԱԲՈՑԺՔ
396 ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ ԲԵՐԱ 396
(Եանենի գարեջրատան վրայի յարկը, ճիշդ Զրպուրճեանց դէմը)
Կատարելագործեալ դարձիքներու միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւերը մէկ անգամէն կը լեցնեն. ցաւով դիմելու եւ բուժուելու վերադառնալու պայմանաւ։
Նորահնար եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր և դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յարմարեցնելի, դէմքի ձեւաւորութիւնս տարիքի, ծամողութիւնն եւ ազատ արտասանութիւնն երբ շնչառութիւնս։
Բերանի հիւանդութիւնք կատարելապէս կը բուժուին ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու և ամենակատարելագործեալ աքցաններու միջոցաւ, առանց ցաւի ատամնահանութիւն։
Ե. Գ. Զմեռները կիրակի օրերն ալ (միայն կէս օր) ինչպէս նաեւ ամէն օր (միայն կէս գիշեր) հիւանդ կ'ընդունին։
Ծանօթ.—Կոլսոյ կողմը մասնաճիւղ ՉՈՒՆԻՆԵՐ !! 197

ՎԷՆՍԱՆ ՖՕՅԱԶԵԱՆ
ՎԱՃԱՌԱՍՈՒՆ ՎԻՐԱՐԺԿՆ. ԵՒ ԱԿՆԱՐԺԿՆ. ԴՈՐԾԻՔՆԵՐՈՒ
Կ. Պոլիս, Պահչէ Գաբու, ձէլալ Պէյ խանի յկից, թիւ 1.
Զիթեան Սէրէք մաղազասը
Ֆերոյիչեալ վաճառատան մէջ ակնարժէքական և վիրարուժական ամէն տեսակ գործիքներ ՄԵԾԱՐԱՆԱԿ և ՓՈՔՐԱՐԱՆԱԿ կը վաճառուին։ Ամէն տեսակ կակուղ և կարծր լաստիկէ (քաուչուկ) առարկաներ, ատամի կապիչներ (գասրգ պաղը), տեսակ տեսակ գրեմներ (շիրինկա), էլեքտրական մեքենաներ, ջերմաչափներ, հեռադիտակներ, խոշորացոյցներ, մանրադիտներ (միքրոգգօբ) փոքր և մեծ մանրադիտ ապակիներ, նոր տեսակ ոսկի Լայն ակնոցներ կը գտնուին վաճառատան մէջ։ Գիները խիստ ժամանակ։

Պիտի պահէք ձեր գոյնին գեղեցկութիւնն ու թարմութիւնը գործածելով մասնաւոր բընճափոշի
La VELOUTINE
CHles FAY, Perfumista
PARIS, 9, Rue de la Paix, 9, PARIS
534

EMULSION SCOTT
ՍԿՕԹԻ ՕՇԱՐԱԿԸ

Գործարանին նշանը
ոչխարի մէջ լաւագոյն դեղն է
ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԵՒ ՏՂԱՅՈՑ
ամէն տեսակ հիւանդութեանց համար։
Ամենէն ախորժահամ ձկան իւղն է «Լիրոֆոսֆիտ ոչ ջ է տը սոտա» ի հետ խառնուած։ Տղայք հանգիստ կ'ուտեն նաչակիչ զայն։ Բնաւ ուրիշ դեղ մը սարսափելի չէ, բուժելու համար
ՀԻՊՕՖՈՍՔԸ, ԽՈՑԼԸ (սըրաձա),
ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԻՒՆԸ, ԹԻՒՐՈՒՄԸ,
ՄԱՆԿԱՆՑ ՈՍԿՐԱՓԵՐՈՒԹԻՒՆԸ,
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՎԱՏՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆԸ,
ԹՈՒԲԻ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆԸ, ՀՆԱՁԸ,
ՀԱՐԲՈՒԹԸ, ՆԻՀԱՐՈՒԹԻՒՆԸ,
և ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՏԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ
կը ծախսուի բոլոր դեղագործներուն և դեղավաճառներուն քով։
Գործակատարը Ի Կ. Պոլիս, ՀԱՄԱԼԷՐ ԵՒ ՀԱՒԻԼ 581

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՕՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՓԵՆԱՒԻՐ
Ընդդէմ Հալէ, Կ. Պոլսոյ և Օրթաքյ

Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս	Անուանք	Թօնս
Ալպանս	1069	Գօմս	1497	Կոզզ	1011	Մալմօ	724	Բոգարիս	[illegible]
Ալէքսօ	3607	Գօնկօ	2906	Կրոմնս	1695	Մարսէնկա	2273	Սարքիս	[illegible]
Անտէլս	1541	Գրոսս	895	Հիրս	775	Մարգէլս	3709	Ցիրիս	[illegible]
Արիսսգս	2377	Տիտս	4311	Հիտալկս	1581	Միրաստս	3557	Սիրիս	[illegible]
Պասանս	1822	Տօմինս	937	Հինտաս	3720	Միլս	1057	Սբէրս	[illegible]
Պորտինս	1264	Տուրս	2383	Հորգիս	3600	Մանդէպելս	1735	Քասս	[illegible]
Գրանս	1076	Տրաբս	1713	Հումպէրտ	595	Մուրիլս	2419	Թ. Ուիլսն	[illegible]
Գրիւնս	841	Տինամս	504	Իակս	2354	Նէրս	1088	Թորիս	[illegible]
Գրֆիալս	4481	Էպլրս	2464	Իտանս	5540	Օնիս	4100	Թրէնս	[illegible]
Դէյրս	1671	Էլտորատս	1520	Ճիւնս	1080	Ինկարիս	4036	Թրրիտս	[illegible]
Դալիրս	1337	Էրազս	1841	Քիւնս	1053	Օրլանս	1535	Ուրպիս	[illegible]
Դամէս	1244	Ֆիտս	954	Քօլրինս	2307	Բալէրմս	1637	Վասրս	[illegible]
Դազս	1094	Ֆինլանտ	1828	Քօվնս	1700	Բօյս	510	Վլոս	[illegible]
Զիրակս	2729	Ֆլամինկս	849	Լէս	1053	Բիալիս	2229	Վլոնուրիս	[illegible]
Սիսէրս	1834	Ֆրանսիսքս	4582	Լէբանդս	2272	Բինալտս	1863	Եէտս	[illegible]
Գլիս	2697	Կալիլէս	3060	Լիվօրնս	1643	Բօլս	1613	Զէրս	[illegible]
Գօլօրատս	4235	Կիդանս	1243	Լօրէնցս	3191	Բօմէս	1789		

Իակս չոգենաւը, նաւապետ Սէյլ, ընդհանուր վաճառքով Հալէն հոս հասած է։
Տուրս չոգենաւը, նաւապետ Նիլ, ընդհանուր վաճառքով այժմ կը բեռնաւորի Հալ և ամսոյս 13էն պիտի մեկնի ուղղակի Պոլիս գալու համար։
Դիմել առ գործակալ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆՏ ՐԻԶՕ
Թիւ 23—24, Փիւշլիք Միւլկի խան, Զալաթիա 377

—)(53)(—

ԹԷՈՏՈՐ ՈՒԱԳՆԵՐ

ՕԼՈՒԻՆ

Գ.

ՈՒԻՆԻՖՐԷՏԻ ԴԻՒԹՈՒԹԻՒՆԸ

6

Դարձարձօնէն մեկնելուս՝ վերադարձայ Սինֆիի քով։

Բայց ինչ հարկ ճանձրացնել ընթերցողը մանրամասնաբար նկարագրելով դէպքերումներս ու հետազօտութիւններս իմ տարօրինակ առաջնորդիս հետ, այն օրն ու յաջորդ օրը և հետեւեալ օրը։

Ի՛նչ հարկ ծանրաբեռնել զանի այն հոգեկան ճգնաժամերով զորս անցուցի, երբ ես ու Սինֆիի յաջորդ օրերը ամբողջ երկիրը տակն ու վրայ ըրինք։ Վերջապէս երկուքս մը մինչ ես ու Ռօնա Պոուէլ և իր ընտանիքէն մէկ քանիներ կը պատրաստէինք Սնովտոնէն վար դէպ ի Լանսէրի, Սինֆիին յայտնեց իր համոզումը թէ Ուինիֆրէտ այլ ևս Սնովտոնի սահմաններուն մէջ չէր բնաւ, գուցէ և ոչ իսկ կալլէսի մէջ։

—Ըսել կ'ուզէք ուրեմն թէ մեռած է, ըսի։

—Մեռա՞ծ, ըսաւ Սինֆիի, Սիպիլական խորհրդաւոր արտայայտութիւն մը ստանալով դէմքին վրայ որ քիչ առաջ այնքան անկեղծ ու միամիտ կ'երեւէր։ Մեռնելու չգնացած ան, մուրալու գացած է միայն։ Բայց հիմա պէտք է որ բաժնուիմ քեզի, ալ օգուտ մը չեմ կրնար ունենալ քեզի։ Եւ ասկէ զատ, հայրս արեւելեան գաւառները պիտի երթայ կալլէսական ձիերով, ինչպէս նաև Ժասբէր Պօշլէն ու Ռօնան։ Բնականաբար Վայտին ու ես ալ պիտի երթանք։

Խորունկ ցաւով և սոսկումով զգացի թէ պէտք էր բաժնուիլ անկէ։ Ուրքան լաւ կը յիշեմ այն իրիկունը։ Հիմակուան պէս կը զգամ Սնովտոնի ամառնային հեշտալի սիւքը որ ճակատս կը գգուէր։ Գոյներն ու երանգները որ այնքան նոր ու բազմազան էին քիչ առաջ, հետզհետէ կը նուազէին կը մթմրէին երկնքին վրայ. ու երկինքը կը ցոլար սարերուն վրայ, որ կը շղարշին իրր դիւթական հայելիներն Սնովտոնի ոգիներուն։ Տեսարանն արդարեւ այնքան դիւթիչ էր, որ ժիրօնիերէն մէկ քանին հանդարտի երկար հառաչանք մը արձակեցին ու կեցան երբեակ արձագանդ տուող սարին վրայ, տեսնելու համար թէ ինչպէս այն փափուկ ծիածանեալ արեւակնը կը փայլէր ու կը շողար շափիւղագոյն և նարնջագոյն, յետոյ կանանչ ու ոսկեգոյն։ Իր թանկագին ծառայութեանց փոխարէն ամենազգոյն վարձատրութիւն մը ըլլալու համար քովս ունեցած դրամս ուզեցի ընծայ տալ իրեն, և խոստացայ ուղածին չափ ղրկել դեռ Տօլկէի պանդոկը հասնելուս, ուր կը մնար այն պահուն կաշեայ պայուսակ՝ պանդոկապետին քով։

—Իմ քոյրս Ուինին գտնելու ջանացած ըլլալուս համար դրամ առնո՞ւմ ես. ըսաւ Սինֆիի, զարմացմամբ աւելի՝ քան բարկութեամբ։ Ինձի նայէ, բարեկամ, ամէն ունեցածս պիտի ծախսի զանի գտնելու համար. բայց ոչ, Ուինին Վին Կալլէսի մէջ չէ բնաւ. ապա թէ ոչ այս հետազօտութենէն ետ չէի կենար ես։ Ուրեմն երթաք բարով. ու ձեռքն երկնցուց ինձի, զոր բռնեցի չուզելով թողուլ որ երթայ։

—Երթաք բարով, բարեկամ, կրկնեց, երբ կը բաժնուէր. նորէն գիրար պիտի տեսնե՞ք արդեօք։

—Արդարեւ յուսալի է այդ. ըսի։

Իր քոյրը Վայտին որ Ռօնա Պոուէլի հետ մեր քով կը պտըտէր, ներկայ էր բաժանման. փայլուն աչքերով, թեամբթ պզտիկ ապլիկ մը, Սինֆիինէն աւելի պզտիկ գլուխով։ Տեսայ որ Վայտիին աչքերն ընչաքաղցութեամբ կը վազէին ոսկիները տեսնելուն, և մեր բաժնուելէն յետոյ՝ երբեք չզարմացայ—թէպէտ կը ճանչնայի թէ իր հայրը Բանուէլ Լըվըլ՝ Ռաքսթոնի տօնավաճառներուն յաճախորդ հարուստ մարդ մըն էր—երբ վերադարձաւ ու պըշրող ժպիտով մը ըսաւ.

—Այդ փայլուն ոսկիները Սինֆիին խեղճ քրոջը տուէք, տէր իմ, տուէք զանոնք աղքատիկ ժիրսիին։

Ռօնան սակայն, փոխանակ Վայտիին միանալու՝ Սինֆիին եռուէն վազեց գնաց։

Որքան դրամ որ ունէի վրաս, բանկնակիս գրպանը դրած էի, ուրկէ դուրս հանեցի գանձը, ոսկի ածած խառն, և 5 ոսկի զատելով Վայտիին տուի, կէս-ոսկինոց պահելով ինձի, մինչեւ Տօլկէի պանդոկը վերադարձիս գործածելու համար։ Վայտին առաւ ոսկիները և չգաղտնցիչ ժպիտով մը ցոյց տուաւ կէս-ոսկինոցը ըսելով.

—Օրիորդ Սինֆիին սղքատիկ քրոջը տուէք, տէր իմ, այդ կէս-ոսկին։

Զայն ալ տուի, և ակա անմիջապէս ձեռքիս մէջէն գտնուած 5 շիլինոց մը ցոյց տալով, յարեց խեղճ ժիրսիին տուէք, տէր։ այդ 5 շիլինոցն ալ։

Այնքան երախտապարտ էի Լըվըլ անունին, որ զայն ևս տալու վրայ էի, երբ յանկարծ իմ մեծ տեսայ Սինֆիի որ Ռօնայի հետ վերադարձած էր։ Սինֆիին այնքան ուժով սեղմեց Վայտիին ձեռքը որ դրամը գետին ինկաւ. յետոյ քանի մը Ռօմանէրէն բառեր ըսաւ դրամը ցուցնելով։ Վայտին կեցաւ ժողվեց դրամները ակներեւ տագնապի մը մէջ։ Ցետոյ քանի մը բառեր ալ ըսաւ Ռոմանէրէն, որոնց վրայ Վայտին դրամները իւծ երկնցուց։ Զգացի թէ լաւագոյն էր ընդունիլ զանոնք. Թէպէտ Սինֆիինալ երբեք չէր նայեր ինձի, և չէի կրնար ըսել ինչ արտայայտութիւն առած էր իր պարկեշտ դէմքը, անողոք զայրոյթի՞ թէ մահացու ամաչի։ Երկու քոյրերն ի միասին անցան գացին լռութեամբ, մինչդեռ Ռօնան տեսակ մը պատերազմական պար դարձուց անոնց հետեւ և երեքը մէկտեղ համբէն վար իջան։

Դանի մը վայրկենէն Սինֆիին նորէն վերադարձաւ և մեծ մտայզութեամբ ցոյց տալով իրկնամուտի երկինքը, զոչեց «Նայէ, նայէ խաչին դիւթութիւնը»։ Եւ արդարեւ վերջալոյսը հիմա ուռնկի տեսարան մը կ'ընծայէր որ ամէնէն արձակուն սրտին մէջ իսկ զմայլումի ստգանք մը պիտի յառաջ բերէր։ Երբ նայեցայ անոր ու յետոյ դարձայ Սինֆիին ազնիւ կերպարանքը դիտելու որ գերերկրային լուսով մը լուսաւորուած ու հոգեցած էր, նոր զգացում մը արթնցաւ իմ մէջս որպէս թէ Ուիֆան ու ամպերը իրարու միացած ըլլային յոյսի մարգարէութեան մը մէջ։

7

Սինֆիին կրկնցնելէս յետոյ քանի մը մարդիկ վարձեցի որ իմ հետազօտութեանս մէջ ինծի օգնեն։ Ամէն օր կը շարունակէինք հետապնդումս, բայց Ուինիֆրէտ հետքն անգամ չէր գտնուեր։ Ընդհանուր կարծիքն այն էր որ բանէ մը սոսկալի էր յանկարծ և իր հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով գլորած էր անդունդի մը մէջ։ Ինչպէս եղած են շատ տարաբախտ նմանորդներ հիւսիսային կալլէսի մէջ։

Օր մը ես և իմ մարդոցմէս մին նորը գրի վրայ հանդիպեցանք գալարեալ գործիներ հաւաքող այն ճամբորդին հետ տեսնուած էի Պէթիս ի Գոտ ի Մինակ էր, բլուրներու վրայ գալարեալ գործիներ փնտռելու զբաղած։ Ցետոյ էր որ իմ գայլայած երեւոյթս իրեն թուեցաւ։ Բայց երբ խնդալ սկսաւ, չէն էր յուզուիս, սկսաւ իրարու հետ տարբերբուել։ Ըսաւ իրեն թէ Պէթիս ի Գոտ ի Ռօյլ Օք պանդոկին մէջ մեր հանդիպման յաջորդ օրը՝ պատահած էր վերջագոյն դէմքով աղջկան մը, երբ լեռներու վրայ իր երկրաբանական խուզարկութիւնները կը կատարէր։ Գլխաթաց էր անոր հիրմէ վախցած էր ու խեղճի պէս վազած էր լեռան վրայ գտնուած ամենամոտակայ անդունդի մը ուղղութեամբ։ Ինքն անոր ետեւէն գացած էր յուսալով փրկելու անոր կեանքը։ բայց անդունդին եզերքին մօտիկ ա՛լ կորուսած էր զանի։

Թարգմ. ՀՐԱՆՏ ԽԱՆՅԵԱՆ
(Շարունակելի)